

Ouderenzorg Bezuinigingen

Melk is al lang niet meer de enige witte motor in het schap

Toetjes • Er wordt minder melk gedronken, maar andere zuivelproducten met melk zijn juist meer in trek. 'Het zuivelschap is compleet veranderd.'

Joost van Velzen
redactie duurzaamheid&economie

Het klassieke glas witte melk raakt uit de gratie. In zestien jaar tijd is de melkconsumptie in Nederland met 20 procent afgenomen, blijkt uit onderzoek van de universiteit van Wageningen, in opdracht van Wakker Dier.

Andere traditionele melkproducten als yoghurt, vla, pap, pudding, karnemelk en chocolademelk volgen exact dezelfde dalende trend (- 20 procent). Nederlanders verorberden in 2005 nog gulzig 56,6 kilo melk per persoon per jaar (in de zuivelhandel wordt melk voornamelijk in kilo's uitgedrukt). In 2021 had de consument genoeg aan 44,7 kilo per persoon per jaar.

Daar staat tegenover dat de verkoop van producten als kaas en kwark in diezelfde periode juist met 40 procent is gestegen. De groeiende kaasconsumptie doet de afname van melk en andere melkproducten in elk geval ruimschoots teniet. Voor elke kilo kaas is immers ongeveer 10 liter melk nodig; voor een kilo kwark zo'n 3 liter.

Actiegroep Wakker Dier, dat zich onder meer inzet voor een 'dierwaardig' leven van vee, spreekt van een 'zorgelijke trend'. Dierlijke eiwitten zijn belastend voor milieu en klimaat. Directeur Anne Hilhorst: "We drinken per week ruwweg twee glazen melk en melkproducten minder, maar gebruiken tegelijkertijd zo'n vijf glazen meer in de vorm van kaas en kwark." Wakker Dier wil dat supermarkten meer werk maken van het promoten van plantaardige alternatieven.

Het aanbod en de verkoop van zuivelranken en toetjes groeide in de onderzochte jaren enorm. De onderzoekers spreken daarom eerder van 'ontmelking' dan van 'ontzuiveling'. Oftewel: minder melk in zijn puurste vorm.

"Wij constateren dat onze melkconsumptie zich deels ontwikkelt van vloeibaar naar vast", zegt consumptiesocioloog Hans Dagevos van de universiteit van Wageningen. Hij was betrokken bij het onderzoek. "Je ziet in de zuivel meer beweging dan in de vleessector. Melk maakt niet meer alleen de dienst uit. Er zijn ook alternatieven bijgekomen zoals sojamelk en haveremelk, bijvoorbeeld voor in de koffie. Fabrikanten bedenken bovendien nieuwe smaakjes, dat draagt eraan bij dat melk het niet meer alleen voor het zeggen heeft in het zuivelschap." Zuivelfabrikanten als FrieslandCampina halen meer marge uit melkproducten met een smaakje, zoals Optimel.

'Nederland lijkt de melkindoctrinatie van Joris Driepinter van zich af te schudden'

Het imago van koemelk als 'een witte motor' waar je sterk en gezond van wordt, is hoe dan ook al enige tijd aan het afkalven. Daarover is Wakker Dier 'voorzichtig positief'. Hilhorst: "Nederland lijkt de melkindoctrinatie van Joris Driepinter en Melk de witte Motor stukje bij beetje van zich af te schudden."

Dat kaas nu meer in trek is noemt Wakker Dier slecht nieuws voor de koeien en het klimaat. Het is ook ongezond, stelt Hilhorst: "Meer kaas eten is slecht nieuws voor iedereen, behalve voor de zuivelindustrie."

De universiteit van Wageningen onderzocht niet hoe het komt dat de consument een andere afslag heeft genomen de laatste jaren. Waarom de consumptie van kaas en kwark bijvoorbeeld stijgt, durft Dagevos dan ook niet te zeggen. "De motieven erachter weten we niet, maar je kunt je er iets bij voorstellen door de vele alternatieven die erbij zijn gekomen. Melk is als bulkproduct niet meer zo speciaal. We laten ons de kaas in ieder geval niet van het brood eten."

Beperkte toegang tot verpleeghuis raakt de meest kwetsbaren

FOTO JACO KLAMER, ANP

Als het nog moeilijker wordt een plek in een verpleeghuis te krijgen, worden mensen zonder geld en laaggeletterden het hardst geraakt.

Tobiah Palm
redactie binneland

Niet meer in staat zijn om zelfstandig naar de wc te gaan, en toch géén toegang krijgen tot een plek in het verpleeghuis. De wachtlijsten voor verpleeghuizen zijn momenteel zo lang, dat mensen die op papier in aanmerking komen voor een plek, in de praktijk toch geen kamer krijgen. Dat is problematisch, zeggen deskundigen, want deze mensen krijgen nu vaak niet de juiste zorg: de thuiszorg kan niet vaak genoeg langskomen, of ze wonen in huizen die eigenlijk ontoegankelijk zijn voor mensen in rolstoelen of rollators. Daardoor gaan ouderen harder achteruit dan wanneer ze wel de juiste hulp zouden krijgen.

Om te bepalen of een oudere recht heeft op een plek in een verpleeghuis

wordt gebruik gemaakt van de zogenoemde zorgzwaarte indicatie (zzp). Wanneer iemand 'genoeg' ziektebeelden heeft voor een indicatie, dan wordt de zorg voor diegene betaald vanuit de Wet langdurige zorg. Vroeger had je indicatie 1, 2 en 3 - vaak goed voor een plek in een ouderwets bejaardentehuis. Die indicaties zijn afgeschaft. Vanaf 4 heeft iemand nu recht op een plek in een verpleeghuis. In de tijd dat diegene op de wachtlijst staat wordt de zorg die hij of zij thuis krijgt ook vanuit de Wet langdurige zorg betaald.

'Deze mensen hebben veel baat bij de structuur die ze in een verpleeghuis krijgen'

Maandag zei minister van langdurige zorg in deze krant dat de overheid de crisis in de ouderen zorg niet gaat oplossen. We moeten meer voor elkaar gaan zorgen, zei Conny Helder. Een van de dingen die ze laat onderzoeken

is of het mogelijk is om ouderen ook op papier pas vanaf de zogenoemde zorgzwaarte-indicatie 5 (dat zijn mensen met zware dementie, die soms niet meer weten wie ze zelf zijn) toe te laten in het verpleeghuis. Daarnaast zou er dan beleid gemaakt kunnen worden voor de mensen die nu tussen wal en schip vallen.

In de steek

Maar de vraag rijst of aangepast beleid wel de oplossing is voor deze groep mensen, of dat het kabinet, mocht deze regel doorgevoerd worden, hen in de steek laat.

Volgens Bram Wouterse, universitair hoofddocent zorgconomie aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam, staan er nu bijna vijfduizend mensen met zzp 4 op een wachtlijst. Het kabinet kan bezuinigen door hun zorg niet meer vanuit een centrale wet te betalen, zegt hij. "Maar dan moeten zij wel op een andere manier hulp krijgen."

Want deze ouderen hebben vaak meerdere ziektebeelden, denk aan vergevorderde parkinson, waarmee je op gezette tijden medicijnen moet nemen. Vaak kunnen deze ouderen

FOTO COLOURBOX

5000

mensen met de hoge zorgindicatie 4 staan er al op de wachtlijst

wel een uur of twee alleen blijven, maar niet veel langer – dan gaan ze dwalen of vergeten ze hun geneesmiddelen. “Deze mensen hebben veel baat bij de structuur die ze in een verpleeghuis zouden krijgen”, legt specialist ouderengeneeskunde Jacqueline de Groot uit. “Het is een kwetsbare groep die op dit moment niet de zorg krijgt die hij nodig heeft. Deze ouderen zijn niet in staat om dat zelf te regelen. Dat is vooral erg voor de mensen die niet zoveel familie en vrienden hebben.”

Er zou wat te zeggen kunnen zijn

‘Zorg aanvragen bij de gemeente en de zorgverzekeringswet is nog ingewikkelder’

voor het aanpassen van de regelgeving, zegt een woordvoerder van de vereniging van zorgorganisaties ActiZ. Het is volgens hem belangrijk dat het beleid past bij de praktijk. Hoogleraar Wouterse noemt speciale wo-

ningen met hoge toiletten en brede gangen als mogelijke opvangoplossing voor mensen met zzp 4. Maar hij maakt daarbij een belangrijke kanttekening: er zijn nog niet voldoende van dergelijke woonvormen voor senioren (tussen het maken van plannen en oplevering van zo'n huis zit vaak 5 tot 7 jaar). Tegelijkertijd is de zorg aan huis die de indicatie 4-mensen nodig hebben er ook nog niet.

Haast onmogelijk

Bovendien zou het aanpassen van de regels betekenen dat deze ouderen niet meer vanuit de centraal geregelde wet hulp krijgen, maar van de gemeenten en de zorgverzekeringswet. “Daar zorg aanvragen is nog ingewikkelder”, zegt zorgeconoom Wouterse. “Wanneer iemand laaggeletterd is, of geen goed netwerk heeft, is dat haast onmogelijk. Dat zien we nu al vaak fout gaan.” Daarbij is de wijkverpleging er op dit moment nog niet op ingericht zo veel bij iemand aanwezig te zijn, zegt Wouterse, “de toegang tot de verpleeghuiszorg afschaffen voor mensen met een zzp 4 is een vrij harde maatregel.”

Vrees voor nóg meer druk op de mantelzorger, na uitspraken minister Helder

Vergrijzing en crisis in de ouderenzorg; minister Helder pleit ervoor dat mensen meer voor elkaar gaan zorgen. ‘Het is een klap in het gezicht voor mantelzorgers.’

Gatool Katawazi
redactie binnenland

De overheid gaat de crisis in de ouderenzorg niet oplossen, zegt minister Conny Helder in *Trouw*. In elk geval niet alleen. Mensen moeten volgens haar nog meer voor elkaar gaan zorgen. Experts zijn verbaasd over die uitspraak. Hoogleraar langdurige zorg Rick Kwekkeboom: “Het is een klap in het gezicht voor mantelzorgers”.

“Het lijkt alsof ze vergeet dat er al vijf miljoen mantelzorgers zijn”, zegt Esther Hendriks van MantelzorgNL, de landelijke vereniging voor mantelzorgers. Mantelzorgers geven gemiddeld zeven jaar zorg voordat een professional in beeld komt. Daar komt bij kijken dat het aantal mantelzorgers al jarenlang ongeveer gelijk blijft, blijkt uit cijfers van het Sociaal Cultureel Planbureau. “Het is geen baan waar je op solliciteert, of waar je voor kiest”, zegt Hendriks. Het aantal mantelzorgers verhogen, dat gaat volgens haar niet zo makkelijk.

Rick Kwekkeboom voegt toe dat de omvang van mantelzorg al vijf keer groter is dan de professionele zorg. Kwekkeboom is lector langdurige zorg en ondersteuning aan de Hogeschool van Amsterdam. “De meeste mensen doen pas een beroep op de professionele zorg als het echt niet anders kan.”

Het is al lang bekend dat de vergrijzing een uitdaging is voor de ouderenzorg, zegt de lector. “Zorg juist voor goede faciliteiten voor mantelzorgers, zij vangen het probleem voor een groot deel op.” Zo is het voor mantelzorgers vaak ingewikkeld om ondersteuning te krijgen, en verschilt de kwaliteit daarvan per gemeente. Ook op de werkvloer krijgen ze nog lang niet allemaal de flexibiliteit die ze nodig hebben, meent Kwekkeboom. “En wat dacht je van hoeveel tijd mantelzorgers kwijt zijn aan administratie?”, voegt Hendriks toe.

Hendriks en Kwekkeboom vrezen dat de druk, die al hoog is voor mantelzorgers, alleen maar groter wordt. Één op de tien mantelzorgers is volgens Hendriks nu al overbelast. “Het is zwaar om iemand van wie je houdt af te zien takelen.” Daar komt bij kijken dat mantelzorgers ook andere dingen doen in hun leven, zoals werken. “We creëren zo een nieuw probleem, want de overbelaste mantelzorgers hebben ook zorg nodig.”

Ook dat zijn lasten voor de samenleving, zegt Hendriks. “De minister kijkt alleen naar financiële lasten. Ze heeft het niet over de mensen die ‘s nachts wakker liggen, en vrezen voor de dag dat zij de zorg niet meer kunnen dragen.”

De meeste mensen doen pas een beroep op de professionele zorg als het echt niet anders kan

Rick Kwekkeboom,
hoogleraar langdurige zorg

We creëren zo een nieuw probleem, want de overbelaste mantelzorgers hebben ook zorg nodig

Esther Hendriks,
MantelzorgNL

Zelfredzaamheid

Oppositie verbaasd over plannen ouderenzorg

Totaal onverantwoord, noemt GroenLinks-Kamerlid Corinne Ellemeet de plannen van het kabinet voor ouderenzorg. Die komen er in het kort op neer dat ouderen in de toekomst meer zullen gaan betalen, voor minder zorg.

“Het is helemaal niet zo dat alles van mij bij het oude moet blijven”, benadrukt Ellemeet. Maar ze maakt zich grote zorgen dat de zelfredzaamheid die dit kabinet verwacht van ouderen vooral ten koste zal gaan van de meest kwetsbare mensen.

Ze wijst er op dat de overheid, als die van burgers vraagt om meer mantelzorg te verlenen, dat wel mogelijk moet maken. “Zorg voor gratis kinderopvang, ruimere verlofregelingen.”

Ellemeet ziet de oplossing voor de vergrijzing en de daarmee gepaard gaande groeiende zorgkosten in meer zorg in de wijk en meer samenwerking tussen zorg- en hulpverleners. “Er zijn allerlei initiatieven die bewezen goed werken en geld besparen. Maar die blijven af-

hankelijk van pilotfinanciering en lopen tegen beperkende wet- en regelgeving aan.”

Ook SP en PVV hekelden gisteren bureaucratie in de zorg en wijzen op kleinschalige initiatieven die de zorg aan ouderen goedkoper zouden kunnen maken. De SP reageert dat dit kabinet de ouderenzorg wil ‘afbreken’. Kamerlid Lilian Marijnissen noemt de plannen ‘asociaal’ en stelt onder meer voor de winsten van de farmaceuten aan te pakken om de stijgende kosten op te vangen.

In de begrotingsbehandeling van het ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport, afgelopen najaar, botste de oppositie al met minister Helder over ouderenzorg. GroenLinks, PvdA, SP en PVV vroegen toen om veel meer verpleeghuisbedden maar de minister wil dat niet. Gisteren zei ze in *Trouw* dat het kabinet onderzoekt of de eisen voor toegang tot verpleeghuiszorg strenger moeten worden.

Petra Vissers